«Grønn vekst» er umulig

Mandag 6. mai slapp FNs naturpanel (IPBES) en rapport som trolig er den mest omfattende om naturens tilstand noensinne. *Denne artikkelen ble først publisert i Morgenbladet 16. mai 2019.*

Jostein Henriksen
er skribent, ingeniør og fluefisker. Han jobber som ansvarlig redaktør i nettavisen Oppstrøms.

Funnene får Torbjørn Røe Isaksens jammer om hvordan naturen er til hinder for næringsvirksomhet for bare noen måneder siden, til å fremstå i et grelt lys: Tre fjerdedeler av landjorda er vesentlig endret av mennesker. To tredjedeler av havene er under sterkt press. Én million arter står i fare for å dø ut, mange av dem innen tiår. Vi utvinner 60 milliarder tonn av jordas ressurser hvert år, dobbelt så mye som i 1980 og langt over jordas tålegrenser. Tapet av natur truer menneskeheten.

Det mest oppsiktsvekkende ved rapporten er allikevel ikke skrekkbildet som males av klodens tilstand. Naturpanelet har oppsummert tilgjengelig kunnskap, og mye av stoffet er godt kjent fra før. Det virkelig oppsiktsvekkende er at rapporten gir legitimitet til ideer som de siste årene bare har levd i marginale naturvernmiljøer og i periferien av norsk politikk. For ikke bare peker den på befolkningsvekst og konsum som den egentlige driveren bak både arealtap, klimaendringer, forurensing og overfiske, men rapporten er også krystallklar på hva som skal til for å løse krisen:

Med mindre vi styrer vekk fra paradigmet om økonomisk vekst, vil vi ikke engang klare å justere kursen.

Det er vanskelig å overdrive hvor radikal konklusjonen egentlig er. Den er ikke bare et brudd med eksisterende miljøpolitikk, men det diametralt motsatte.

For når Erna Solberg snakker om miljø,[1] handler det stort sett om vekst. Hun snakker om utslippsfrie biler og ferger, om lønnsomme klimatiltak og kraftparker i Mosambik. Og så forsikrer hun oss om at klimagassutslipp kan kuttes uten at den økonomiske veksten stagnerer. Det samme gjør Jonas Gahr Støre, som i en kronikk[2] på nrk.no advarer om at klimaendringene truer den økonomiske veksten bare et halvt år før ledende forskere konkluderer med at den veksten Støre vil beskytte, er selve drivkraften bak klimaendringene.

Hvordan kunne vi ende opp med politikere som er så nærsynte?

Forklaringen ligger i en ideologi som har kuppet miljøbevegelsen. **Allerede på 70-tallet var tankene IPBES-rapporten målbærer, utbredt: Vekst har grenser**. Forbruket må ned. Natur må vernes. Men etter hvert som atmosfæren fyltes med karbon utover på 90-tallet, valgte deler av miljøbevegelsen en ny strategi. De snevret inn fokuset og valgte å vie seg fullt og helt til klimaspørsmålet. Perspektivendringen hadde

flere gevinster. Ikke bare ble problemet mindre, men løsningene også mye mer appellerende: I motsetning til resten av naturkrisene, kunne nemlig klimakrisen løses med teknologi. Endelig kunne man slutte med moralistisk gnål om reduksjon av forbruk og levestandard og heller snakke om fremtiden: solceller, karbonfangst og elbiler. Dette var noe man kunne selge til allmennheten. **Å få noen til å slutte å kjøre bil er bortimot umulig, men hvem vil vel ikke kjøre en Tesla?**

Perspektivendringen hadde også et annet fortrinn: For første gang kunne miljøvern spille på lag med næringsinteresser. Det var nemlig masse penger i grønn teknologi og grønn energi.

De ny-grønne var født, og snart hadde de kuppet nesten hele miljøbevegelsen.

Teknologioptimisme og ideer om grønn vekst skulle vise seg å være uimotståelige for politikere. Ideologien betød at man kunne holde frem med olje- og gassutvinning, det gjaldt bare å få til en månelanding på Mongstad. Man kunne gi enormt populære avgiftslettelser og få internasjonal oppmerksomhet for norsk elbilsatsing. De kunne satse på datasentre drevet av enorme mengder grønn energi fra vannkraftverk og vindmøller som var gjort enormt profitable ved hjelp av grønne sertifikater. I en dekarbonisert økonomi kunne veksten fortsette.

De ny-grønne så det som et tegn på gjennomslagskraft. Der den tradisjonelle miljøbevegelsen var blitt ignorert og marginalisert, var de nå selv invitert inn i varmen av både politikere og næringsinteresser. Tradisjonelt miljøvern ble avskrevet som lite effektivt, og de ny-grønne tok sin nyervervede innflytelse som bevis på at næringsinteressene hadde nærmet seg miljøbevegelsen. **I realiteten var det miljøbevegelsen som hadde nærmet seg næringsinteressene.**

Ideen om grønn vekst hadde imidlertid tre iboende svakheter. For det første later den ikke engang som den prøver å løse andre miljøproblemer: Hugst, industrielt landbruk, plastforurensing og en rekke andre problemer adresseres ikke av dekarbonisering. For det andre viste det seg raskt at flere av de ny-grønnes tiltak sto i direkte konflikt med resten av naturen: kobber til elektrifisering krevde sjødeponier for gruveavfall, grønne vindturbiner trengte urørt natur og grønne vannkraftverk trengte de elvene som fremdeles fløt fritt. For det tredje, og kanskje viktigst av alt, ser det ut til at grønn vekst ikke er mulig. Den

forutsetter en frikobling mellom vekst og karbonutslipp som i studier bare har vist seg å være begrenset (utslippene stiger ikke like raskt som veksten) eller som et nullsumspill (når grønn vekst i Sverige gjør at svenske forbrukere får mer penger, kjøper svenskene varer som fører til utslipp i produksjonslandene). Fordi vi per i dag forbruker mer av jordas ressurser enn den tåler, forutsetter grønn vekst også en frikobling fra materialforbruk. Varer må gjenvinnes og materialer må brukes evig. Det motsatte har skjedd. På tross av de ny-grønnes lovnader om at forbruk kan gjøres sirkulært, bruker vi stadig mer trevirke, mineraler, metaller, sement, plast og areal.

Det er vanskelig å ikke se IPBES-rapporten som en slags oppreisning for det tradisjonelle miljøvernet. Rapportens konklusjoner har vært kjernebudskapet til bevegelsen i snart 50 år, og deler av den kunne vært skrevet som et tilsvar til både ledende politikere og ny-grønne ideologer. Den viser med all tydelighet at problemet vi står overfor er større enn klimaendringer. Den viser at arealbruk foreløpig er den viktigste grunnen til at arter forsvinner. Og den konkluderer med at den eneste veien ut er å forlate vekstparadigmet.

På Miljødirektoratets lansering av IPBES-rapporten ble miljøminister Ola Elvestuen intervjuet på videolenke fra Paris. Han listet opp en rekke tiltak regjeringen har satt i gang. Alle var av den typen den britiske forfatteren George Monbiot i en viral video omtalte som å pisse rundt i periferien av problemene. Rapportens hovedkonklusjon om nødvendig «transformative change» ble ikke nevnt. Erna Solberg har ikke uttalt seg om rapporten. I debatten i Dagsnytt 18 samme dag, sendte regjeringen en statssekretær fra Venstre. **Zero, Norges mest innflytelsesrike miljøorganisasjon, nevnte ikke rapporten med et ord, på tross av at den trolig er en av verdens to mest omfattende miljørapporter noensinne.** Ikke på egne hjemmesider, ikke på Facebook og ikke på Twitter.

Mye tyder dermed på at IPBES-rapporten blir en ubetydelig seier i en krig det tradisjonelle miljøvernet er dømt til å tape. Og skal vi tro på rapportens innhold, er det dårlig nytt. Både for oss og for resten av livet på kloden.

[1]https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/P3861R/varmere-vaatere-villere-klimakris-en-er-helt-reell-erna-solberg

[2]https://www.nrk.no/ytring/vi-ma-lofte-i-flokk-1.14234367